

COMPUTERS IN CONTROL

E-magazine

Jaargang 6
Editie 3, 2019/2020

Law & ICT
Students' Association

LISA

Brinkhof

Dirkzwager

legal & tax

NORD

ADVOCATEN

Hoofdredacteur
Bas Smits

Redacteur/Vormgever
Joyce Bruinewoud

Redacteur/Secretaris
Iris Haringsma

Redacteur
Caitlin Verhoeven

Brinkhof

Dirkzwager
legal & tax

NORD
ADVOCATEN

VOORWOORD

HOOFDREDACTEUR

Geachte lezer,

Het zijn onwerkelijke tijden. We mogen geen handen meer schudden, iedereen moet zoveel mogelijk thuis werken en we bewaren te allen tijde anderhalve meter afstand. Hopelijk kunt u zich met deze derde editie van het E-magazine laten afleiden van de situatie om u heen.

De derde editie staat in het teken van algoritmes. Computers zijn altijd in ontwikkeling, waardoor zij van steeds meer rekenkracht worden voorzien en waardoor wij steeds meer geautomatiseerde oplossingen kunnen bedenken voor onze problemen. Dit heeft tot gevolg dat de loop van ons dagelijks leven steeds vaker bepaald wordt door een computer. We hopen dat u zich na het lezen van ons E-magazine meer bewust bent van de problemen die dergelijke algoritmes kunnen opleveren. Wegens de corona-maatregelen hebben wij helaas geen formeel interview kunnen afnemen.

Ik wens u namens mijn gehele commissie veel leesplezier toe.

Namens de redactiecommissie,

Bas Smits

Hoofdredacteur

Brinkhof

Dirkzwager
legal & tax

NORD
ADVOCATEN

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord hoofdredacteur	3
Seksistische appel	5
E-screener onder vuur	9
Op maat gemaakt nieuws!	12

Seksistische appel

Creditcards: iedereen weet wel wat het is en iedereen heeft zo zijn mening erover. De één zweert bij creditcards en de ander zweert dat hij er nooit één zal aanraken. Maar iedereen heeft er wel eens mee te maken, vooral wanneer je volwassen wordt. Vliegtickets, online shoppen en vele andere diensten zijn niet verkrijgbaar zonder een creditcard. Er komt echter veel kijken bij het aanmelden voor een creditcard en niet bij ieder bedrijf gaat het aanmelden even gemakkelijk. Bij sommige banken moet je vrijwel al je informatie geven bij het aanmelden; het is bijna verrassend dat ze niet om je bloedgroep vragen. Bij andere banken heb je echter vrijwel de volgende dag je creditcard binnen. Bovendien zijn er zo verschrikkelijk veel bedrijven en banken die creditcards aanbieden. De lijst met keuzes is nog langer geworden, omdat nu ook Apple met een eigen creditcard is gekomen.

Apple Card: wat is het?

De Apple Card is een creditcard van Apple, gemaakt in samenwerking met Goldman Sachs (een internationale investeringsbank) en Mastercard. Deze creditcard zou volgens Apple vele voordelen hebben ten opzichte van andere

creditcards. Zo is het een fysieke en een virtuele kaart, die te gebruiken is via de iPhone-app *Wallet*. De kaart is te gebruiken op alle locaties die *Apple Pay* accepteren, dus ook op de meeste plekken in Nederland. Een voorwaarde is echter wel dat je tevens een fysieke kaart moet hebben en die is tot nu toe alleen maar verkrijgbaar in Amerika. Andere voordelen zijn dat de Apple Card niet gebruik maakt van een puntensysteem, zoals de meeste creditcards, maar van een zogenaamd *Daily Cash*-systeem. Dit houdt in dat je geld op je *Daily Cash*-account ontvangt bij elke aankoop die je doet met behulp van de creditcard en dit geld kan je dan weer uitgeven aan andere dingen. Verder houdt een andere, vergelijkbare app goed bij wat je spendeert, waaraan je het spendeert en wanneer je het bedrag uiterlijk moet betalen zonder rente. Er zijn nog andere leuke extraatjes, maar de Apple Card is niet als gevolg hiervan zoveel in het nieuws gekomen de laatste tijd.¹

Probleem met het algoritme

De Apple Card is heel negatief ontvangen en niet voor niets. Het hele verhaal begon op Twitter met David Heine-meier Hansson, een Deense programmeur, autocoureur en de maker van *Ruby on Rails*. Hij had zich samen met zijn vrouw aangemeld voor de Apple Card. Het koppel deelt vrijwel alles op het gebied van financiën, maar toch kreeg hij als man twintig keer zoveel krediet als zijn vrouw. Hij tweette hierover in november 2019 het volgende: "The @AppleCard is such a fucking sexist program. My wife and I filed joint tax returns, live in a community-property state, and have been married for a long time. Yet Apple's black box algorithm thinks I deserve 20x the credit limit she does. No appeals work."² Het

¹ <https://www.iculture.nl/uitleg/apple-card/>.

² https://twitter.com/dhh/status/1192540900393705474?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1192540900393705474&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.macfreak.

Brinkhof

Dirkzwager

legal & tax

NORD

ADVOCATEN

moge duidelijk zijn dat hij kwaad was en hij was niet de enige. Anderen begonnen op zijn tweet te reageren met hetzelfde verhaal, waaronder Steve Wozniak, een medeoprichter van Apple. Ook in zijn geval kreeg zijn vrouw minder krediet, terwijl ook bij hen thuis alle financiën werden gedeeld.

Snel genoeg reageerde een woordvoerder van het bedrijf Goldman Sachs via Twitter. Hij vertelde dat per persoon wordt gekeken naar de financiën en dat geen sprake is van *gender discrimination*. Hij legt ook uit dat het algoritme van Apple kijkt naar iemands inkomen en kredietwaardigheid. De kredietwaardigheid is gebaseerd op persoonlijke krediet-scores, bestaande uit iemands schulden en de omgang hiermee.³ Vervolgens heeft de CEO van het bedrijf, Carey Halio, gereageerd via Twitter. Hij benadrukt nogmaals dat het bedrijf niet op basis van geslacht discrimineert. Halio beargumenteert dit door te stellen dat tijdens de aanmelding voor de Apple Card niet naar iemands geslacht of burgerlijke staat wordt gevraagd. Verder legt hij uit dat iemand die één of meerdere creditcards op naam van zijn of haar partner heeft, een lagere kredietscore kan ontvangen. Dit is een gevolg van het feit dat de aanvrager een beperkte, persoonlijke kredietgeschiedenis heeft, waardoor het bedrijf niet genoeg informatie heeft over de betreffende individu om een hoger kredietlimiet te geven.⁴

Goldman Sachs en de Apple Card werden na Halios tweet en de zwakke uitleg niet zomaar met rust gelaten. Het algoritme van het bedrijf wordt momenteel door meerdere geïnteresseerden onderzocht, waaronder de waakhond van *Wall Street, New York State Department of Financial Services* en Hansson zelf.⁵ Voor-

nl%2Fnieuwsberichten%2Fis-het-algoritme-achter-de-apple-card-seksistisch%2F.

3 <https://twitter.com/gsbanksupport/status/1193703266003177472/photo/1>.

4 https://twitter.com/gsbanksupport/status/1194022629419704320?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1194022629419704320&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.macfreak.nl%2Fnieuwsberichten%2Fis-het-algoritme-achter-de-apple-card-seksistisch%2F.

5 <https://www.nytimes.com/2019/11/10/business/Apple-cred->

dat ik hier verder op inga even een snelle *crash course* over kredietlimiet (ook wel bestedingslimiet genoemd) en algoritmes.

Bestedingslimiet: wat is het?

De bestedingslimiet of de bestedingsruimte is een bepaald geldbedrag dat iemand maandelijks kan en mag uitgeven met zijn of haar creditcard. Dit bedrag verschilt per persoon en per bank. Zo hebben degenen met een creditcard voor studenten, zoals bij ING, een limiet van €1000, maar de bestedingslimiet kan oplopen tot €20.000.⁶ Iedereen weet wel (ongeveer) hoe een creditcard te werk gaat, maar voor de zekerheid nog even een korte toelichting. De houder van een creditcard kan geen betalingen of reserveringen maken als hij zijn bestedingslimiet heeft bereikt of als deze buiten de limiet vallen. Deze betalingen of reserveringen worden simpelweg geweigerd door de creditcardmaatschappij. Op het moment dat iemand iets meer wil besteden dan mogelijk, kan diegene zijn of haar bestedingslimiet verhogen door contact op te nemen met de bank. De bank geeft (gelukkig) niet iedereen zomaar een limiet van €20.000, maar geeft een limiet die past bij iemands financiële situatie. Deze limiet wordt vooral gebaseerd op jouw inkomsten, zoals de Rabobank het uitlegt.⁷ Hiermee is het echter nog niet klaar, want vervolgens kijkt het BKR (Bureau Krediet Registratie) nog naar de aanvraag. Het BKR zal nog een toets uitvoeren en, indien nodig, aanvullende informatie vragen.⁸ Het BKR heeft een zogenoemde BKR-score, wat een soort kredietscore is. Een BKR-score geeft informatie over iemands financiële situatie, waardoor de banken een goede inschatting kunnen maken of een krediet wel verantwoord is. Aan de hand van de score krijgt een persoon een laag of hoog risicoprofiel toegekend. Dit risicoprofiel wordt opgebouwd aan de hand van verschillende gegevens. De banken kunnen met behulp van statistieken zo een goed beeld vormen van een

it-card-investigation.html.

6 <https://www.creditcard.nl/faq/bestedingslimiet>.

7 <https://www.rabobank.nl/particulieren/betalen/service/creditcard/creditcardlimiet-aanpassen/>.

8 <https://creditchecker.nl/creditcard/hoe-werkt-het/bestedingslimiet/>.

Brinkhof

Dirkzwager

legal & tax

NORD

ADVOCATEN

persoon die krediet heeft aangevraagd. De BKR-score wordt berekend aan de hand van het gedrag van de kredietnemers ten opzichte van eerdere leningen en hoe zij deze leningen aflossen. Dit wordt vervolgens vergeleken met het gedrag van anderen. De score geeft een inschatting van de kans dat iemand een betalingsprobleem krijgt over achttien maanden. Dit hele proces is voornamelijk voor officiële leningen, maar het wordt ook gebruikt voor het aanpassen van een bestedingslimiet.⁹

Een algoritme: wat is het?

Even in het kort: een algoritme zijn een aantal stappen die je zet om een beoogd doel te bereiken of een probleem op te lossen. We associëren het vaak met wiskunde en technologie, maar in de werkelijkheid kunnen we van alles in ons dagelijks leven een algoritme noemen, zelfs het bereiden van een gerecht aan de hand van een recept. Toch is het wel logisch dat we het verband maken tussen algoritmes en technologie, omdat het steeds vaker wordt gebruikt in de technologie en we er steeds vaker mee te maken hebben. Een voorbeeld hiervan is sociale media. Instagram maakt bijvoorbeeld gebruik van een algoritme, waardoor we eerst de posts zien waarvan het bedrijf denkt dat we die leuk vinden en vervolgens pas de rest.¹⁰ Een ander vaak gebruikt woord is een *black box*-algoritme. Hiermee wordt bedoeld dat het gedrag van het algoritme bekend is, dus men weet ongeveer wat het algoritme doet en de uitkomst hiervan. Men weet echter niet hoe het algoritme dit doet.

Andere, persoonlijke banken

Een bank die geen bestedingslimiet als basis heeft en dus verschilt van bovengenoemde banken, is American Express, dat een Amerikaans bedrijf is, zoals de naam al weggeeft. Zij geeft een veel hoger bestedingslimiet aan kredietnemers dan de Nederlandse banken. Dit is een gevolg van het feit dat de bestedingslimiet door American Express op een geheel andere wijze wordt vastgesteld. Het kijkt namelijk naar iemands per-

soonlijke profiel en het uitgavenpatroon van deze persoon. Vervolgens wordt de bestedingslimiet daarop aangepast. Iemand die meer uitgeeft, maar het bedrag wel altijd op tijd betaalt, krijgt een veel hoger bestedingslimiet dan een persoon die te laat betaalt of minder uitgeeft. De bestedingslimiet van American Express is als het ware organisch, want het past zich constant aan iemands persoonlijke profiel aan.¹¹ Dit verschilt dus inderdaad van Nederlandse banken, omdat in ons land bij de aanvraag van een creditcard vaak wordt gevraagd naar het maandelijks inkomen van de kredietnemer; er wordt niet zozeer gekeken naar iemands uitgaven. Er kan wel worden aangenomen dat American Express gebruik maakt van een algoritme voor het beslissen van iemands persoonlijke bestedingslimiet, maar veel informatie wordt daar niet over vrijgegeven.

Onderzoek naar het algoritme

Zoals eerder werd gesteld, doet de *New York State Department of Financial Services* onderzoek naar de Apple Card. Linda Lacewell als hoofdinspecteur van het bureau zegt het volgende: "Any algorithm, that intentionally or not results in discriminatory treatment of women or any other protected class of people, violates New York law."¹² Dit is niet de eerste keer dat de *NYDFS* onderzoek doet naar algoritmes. Het bureau heeft eerder onderzoek gedaan naar het algoritme van de *United Health Group*. In dat geval betrof het een racistisch algoritme. Deze twee genoemde gevallen zijn echter niet zeldzaam; vele algoritmes in verschillende bedrijfstakken hebben kritiek gekregen, omdat ze racistisch of seksistisch zouden zijn. Over het onderzoek is verder nog niks naar buiten gekomen, maar één ding is duidelijk: er zal steeds meer aandacht worden besteed aan algoritmes.

Conclusie

Nog even terugkomend op de creditcards, want dat is toch iets waar wij direct mee te maken hebben. Wat is nou beter:

¹¹ https://www.americanexpress.com/nl/cards/informatie/creditcard-en-charge-card/index.html?inav=nl_sitefooter_creditcardinfo.

¹² <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-11-09/viral-tweet-about-apple-card-leads-to-probe-into-goldman-sachs>.

⁹ <https://www.geldlenenzonderbkr.com/bkr-score/>.

¹⁰ <https://decorrespondent.nl/10306/wat-is-een-algoritme/149980270484-745de161>.

een vast bedrag per kaart of een aangepast persoonlijk bedrag? Daar heeft iedereen waarschijnlijk wel een andere mening over. Zelf vind ik het fijn dat ik weet wat de vaste bestedingslimiet is van mijn creditcard en dat ik deze niet gemakkelijk kan aanpassen. Het geeft duidelijkheid, omdat ik weet wat ik kan en mag uitgeven. En misschien omdat ik zelf een beetje een *shopaddict* ben, is het wel een veilig idee dat ik niet zomaar meer kan uitgeven. Ik vind het dus persoonlijk fijner dat een algoritme alleen wordt gebruikt als ik een aanvraag doe voor een verhoging van mijn bestedingslimiet. Aan de andere kant voel ik me wel enigszins gelimiteerd door deze vaste bestedingslimiet, vooral op momenten dat ik toch iets meer moet besteden. Denk hierbij aan hotels of vliegtickets, waarbij je alleen met creditcard kan betalen. Dus misschien dat een persoonlijke bestedingslimiet met het bijbehorende algoritme toch wel een slim idee is.

Namens de redactiecommissie,

Caitlin Verhoeven

Brinkhof

Dirkzwager

legal & tax

NORD

ADVOCATEN

E-screener onder vuur

De overheid en digitale besluitvorming tezamen is in het verleden een ongelukkige combinatie gebleken. Zo liep de overheid al in de *AERIUS*-zaak tegen de lamp bij het gebruiken van de ondoorzichtige *AERIUS Calculator* om de emissie van stikstof bij Natura 2000-gebieden te bepalen.¹ Vorig jaar ging het weer fout: met het invoeren van de e-screener voor het beoordelen van verzoeken om wapenvergunningen kreeg de overheid met verschillende jagers- en schietverenigingen. Waar gaat dit over en waar ging het mis? Een reconstructie.

E-screener?

First things first: wat is de e-screener? 'De e-screener is een computergestuurde, psychologische vragenlijst die sinds oktober 2019 in Nederland wordt gehanteerd bij nieuwe aanvragen van een jachttakte en wapenvergunning,' aldus de Wikipedia-definitie.² Deze definitie dekt vrij accuraat de lading. Sinds de schietpartij in Alphen aan de Rijn in 2011 was de roep om nieuwe wapenregels groot en dat resulteerde dan ook in de creatie van de e-screener. Met de e-screener wordt getest of het

verantwoord is om aan iemand een wapenverlof of jachttakte te verlenen.³ De korpschef beoordeelt aan de hand van de screener en andere gegevens of de aanvrager geschikt is.⁴ Hierbij wordt de aanvrager getest op meerdere categorieën betreffende zijn of haar persoonlijkheid, waaronder stress, impulsiviteit, psychopathie en sociale wenselijkheid.⁵

Boze jagers

Over onder andere die laatste categorie zijn de jagers boos. Men zakt namelijk gelijk al voor de test als op de categorie 'sociale wenselijkheid' slecht gescoord is. Met deze term wordt bedoeld dat de aanvrager overmatig brave antwoorden gaf tijdens de test die mogelijk leiden tot een onbetrouwbaar ingevulde e-screener. De schietfanaat wordt dus verweten de test leugenachtig te hebben ingevuld.⁶ Er wordt ook meteen gehandhaafd: de politie staat bij een negatieve uitslag al snel op de stoep om alle wapens in beslag te nemen.⁷ Andere bezwaren zijn dat de e-screener in strijd is met het verbod van digitale besluitvorming van de AVG en dat de e-screener niet toegankelijk is voor analfabeten, digibeten en Engelstaligen.⁸

3 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, Veelgestelde vragen over de e-screener, te vinden op jagersvereniging.nl (laats geraadpleegd op 21 maart 2020).

4 Kamerstukken II 2014/15, 34432, 3 (MvT).

5 M. Oostveen, *Hoe tientallen Nederlanders op eens hun wapenvergunning verliezen*, 29 januari 2020, te vinden op volkskrant.nl (laats geraadpleegd op 21 maart 2020).

6 Koninklijke Nederlandse Schietsport Associatie, *E-screener: stand van zaken*, 15 november 2019, te vinden op knsa.nl (laats geraadpleegd op 21 maart 2020).

7 M. Oostveen, *Hoe tientallen Nederlanders op eens hun wapenvergunning verliezen*, 29 januari 2020, te vinden op volkskrant.nl (laats geraadpleegd op 21 maart 2020).

8 Koninklijke Nederlandse Schietsport Associatie, *E-screener: stand van zaken*, 15 november 2019, te vinden op knsa.nl (laats geraadpleegd op 21 maart 2020).

1 AbRvS 18 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2454.

2 Wikipedia 2020.

De wapenverenigingen lieten het er dan ook niet bij zitten en stuurden een protestbrief naar de minister. Ze voerden bovengenoemde bezwaren aan, en met succes. Op 22 oktober 2019 besloot de politie geen uitnodigingen voor het invullen van de e-screener meer te versturen aan jagers en sportschutters die hun vergunning moeten verlengen.⁹ Het wachten was op ingrijpen van de politiek en dat gebeurde ook. Op 24 oktober 2019 stelden twee politici van het CDA kritische Kamervragen aan minister Grapperhaus. Voor minister Grapperhaus was dit reden genoeg om de e-screener te evalueren en hij besloot dan ook niet veel later om de e-screener voor twee jaar op te schorten. Dit geldt echter alleen voor de mensen die reeds een wapenvergunning hebben en deze moeten verlengen. Voor mensen die hun eerste jachtakte aanvragen, blijft de e-screener van kracht.¹⁰

Eind goed, al goed? Helaas niet, want de jagers- en schietverenigingen zijn niet tevreden. Ze pleiten voornamelijk voor algehele afschaffing van de e-screener en ze willen dat alle ingenomen wapens worden teruggegeven. De minister komt ze in die laatste eis gedeeltelijk tegemoet. Hij besluit in november 2019 dat aanvragers die alleen rood hebben gescoord op de categorie 'sociale wenselijkheid' terstond hun wapens terugkrijgen.¹¹ Aanvragers die rood hebben gescoord op een zogenoemde 'knock-out categorie', oftewel psychose, psychopathie en/of suïcidaliteit, krijgen hun wapens niet terug. Bij aanvragers die ten slotte rood hebben gescoord als gevolg van een combinatie van andere factoren wordt per geval beoordeeld of ze de wapens terugkrijgen.

Vrouw Justitia helpt

Een deel van de jagers heeft dus de wapens teruggekregen, terwijl een ander deel zich genoodzaakt ziet om via de rechter de afwijzing tot teruggave aan te vechten. In december 2019 stappen de gedupeerden dan ook naar de voorzieningenrech-

9 NOS, *Jagers: voorlopig geen e-screening voor wapenvergunning*, 22 oktober 2019, te vinden op nos.nl (laatst geraadpleegd op 22 maart 2020).

10 *Kamerstukken II 2019/20*, 33033, nr. 24.

11 *Aanhangsel Handelingen II 2019/20*, nr. 741.

ter. Dit is de eerste keer dat de rechter zich over de e-screener buigt, wat een interessante zaak kan opleveren. De rechter haalt in de rechtszaak een grote streep door de afwijzingen. Zo begint de rechter met de stelling dat de intrekking alleen op grond van de resultaten van de e-screening geen stand kan houden.¹² Hiertoe voert hij allereerst aan dat de resultaten en de achterliggende methode van de e-screener zoveel vragen oproepen dat hij twijfelt aan de validiteit van de e-screener.¹³ Bovendien heeft de korpschef ten onrechte de afwijzing enkel en alleen gebaseerd op de resultaten van de test, wat in strijd is met de wetsgeschiedenis. In de Memorie van Toelichting benadrukt de minister namelijk dat een afwijzing niet enkel kan steunen op de resultaten van een e-screener.¹⁴

Bovendien bespreekt de voorzieningenrechter in de rechtszaak het beginsel 'equality of arms'. Zo overweegt hij dat het voor de eisers ondoenlijk is om zich te verweren tegen de resultaten van de e-screener. De reden hiervoor is dat onduidelijk is hoe de vage termen in de test moeten worden uitgelegd en dat deskundig tegenbewijs moeilijk te leveren is, omdat deskundigen ook niet kunnen vaststellen waar de testconclusie precies vandaan komt.¹⁵ Ten slotte oordeelt de rechter dat de eisers ongelijk zijn behandeld ten opzichte van de vergunninghouders die hun wapens wel direct terug kregen.¹⁶ Niet geheel verrassend schorst de rechter dan ook de afwijzingsbesluiten van de korpschef en sommeert hij de korpschef tot het teruggeven van de jachtaktes en wapens.¹⁷

Rechter vaart andere koers

De e-screener heeft dus aardig wat te verduren gehad. Toch is de e-screener zelf *still standing*, wat tegen het zere been van de schietverenigingen schipt. De Jagersvereniging en de Koninklijke Nederlandse Schietsport Associatie (hier-

12 Rb. Limburg 11 december 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:11101, r.o. 10.

13 Rb. Limburg 11 december 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:11101, r.o. 11.

14 Rb. Limburg 11 december 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:11101, r.o. 12.

15 Rb. Limburg 11 december 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:11101, r.o. 13.

16 Rb. Limburg 11 december 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:11101, r.o. 14.

17 Rb. Limburg 11 december 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:11101, r.o. 16.

Brinkhof

Dirkzwager

legal & tax

NORD

ADVOCATEN

na: KNSA) besluiten dan ook om een kort geding tegen de Staat aan te spannen. Hierbij stellen ze drie eisen in.¹⁸ Ten eerste vorderen ze dat de minister de e-screener volledig afschaft. Bovendien eisen ze dat alle resultaten van de tot nu toe uitgevoerde testen vernietigd worden. Als laatste willen ze verscheidene gegevens over de e-screener ontvangen om een bodemprocedure tegen de Staat te kunnen starten.

In deze rechtszaak vaart de rechtbank een geheel andere koers dan in de eerder genoemde rechtszaak. De rechter laat zich eerst uit over de rechtmatigheid van de e-screener.¹⁹ Hierbij overweegt hij dat de Staat bij de invoering van de e-screener een zwaarwegend en rechtmatig belang heeft en ook behoudt. Volgens de rechtbank zijn er enkel sprake van invoeringsperikelen, wat gewoonlijk bij de invoering van een nieuw systeem hoort. Bovendien oordeelt de rechter, in tegenstelling tot de rechter in de vorige zaak, dat het besluit ten aanzien van de vergunning niet uitsluitend op grond van de e-screener wordt genomen. De overheid handelt daarom niet in strijd met het verbod van geautomatiseerde besluitvorming uit de AVG. De e-screener en zijn resultaten zijn dan ook niet inherent onrechtmatig, aldus de rechter. Met die redenering worden dan ook de eerste twee vorderingen afgewezen.

Ten slotte wilden de verenigingen inzicht in de gegevens omtrent de werking van de e-screener voor een eventuele bodemprocedure tegen de Staat. De rechter wijst ook deze laatste eis af.²⁰ Hij overweegt dat de Staat voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat de gegevens vertrouwelijk moeten blijven. Het prijsgeven van de stukken kan de werking van de e-screener ondermijnen volgens de rechter. Al met al was het een pijnlijke nederlaag voor de schietverenigingen, die huiswaarts keerden met drie afgewezen vorderingen.

De toekomst

De toepassing van de e-screener op vergunninghouders die hun vergunning moeten verlengen, is vooralsnog opgeschort. Minister Grapperhaus heeft een termijn van twee jaar uitgetrokken om de invoeringsperikelen op te lossen. Met het oplossen hiervan heeft hij vrij snel na de laatste uitspraak een start gemaakt. Zo biedt hij in de nieuwe e-screener aanvragers die alleen op de categorie 'sociale wenselijkheid' rood scoren een herkansingsmogelijkheid aan.²¹ Bovendien wordt de test in het Engels beschikbaar gesteld en aangepast voor analfabeten en digibeten. Ten slotte opent Grapperhaus de mogelijkheid om contra-indicaties in de vorm van een psychologisch rapport in te brengen, die de e-screener aan de kant kunnen zetten.

Conclusie

Minister Grapperhaus lijkt met deze aanpassingen meer tegemoet te komen aan de bezwaren van de jagers- en schietverenigingen. Toch blijft hij vasthouden aan zijn e-screener, een instrument waarbij de minister en de verenigingen altijd recht tegenover elkaar zullen blijven staan. Om de verenigingen echt tevreden te stellen, is het afschaffen van de e-screener wellicht de enige optie. Zover zal het denk ik nooit komen: in alle parlementaire behandelingen sluit Grapperhaus de mogelijkheid van afschaffing van de e-screener namelijk resoluut uit. Wel zal hij in de toekomst waarschijnlijk meer informatie verschaffen omtrent de digitale besluitvorming, aangezien hij daarover ook in de *AERIUS*-zaak door de rechter is aangesproken.

Namens de redactiecommissie,

Iris Haringsma

18 Rb. Den Haag 11 februari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1013.

19 Rb. Den Haag 11 februari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1013, r.o. 4.28.

20 Rb. Den Haag 11 februari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1013, r.o. 4.33.

21 *Kamerstukken II 2019/20, 33033, nr. 26.*

Op maat gemaakt nieuws!

We brengen veel van onze tijd tegenwoordig achter een scherm door. Het gemiddelde smartphonegebruik bedraagt gemiddeld rond de 3,5 uur per dag.¹ En dat was vóór we niet meer de deur uit mochten als gevolg van de coronacrisis. Ik denk dat de meesten van ons maar beter niet stil kunnen staan bij de vraag hoeveel tijd we nu wel niet doorbrengen op onze mobiele apparaten. Het toenemende gebruik van de mobiele telefoon deed mij echter ook realiseren dat veel mensen online zijn die sociale media gebruiken als (primaire) nieuwsbron. Dit is best begrijpelijk, maar dit kan ook voor problemen zorgen, aangezien mensen minder snel geneigd zijn om wat ze lezen te controleren. Alles wat je online tegenkomt, wordt sterk gepersonaliseerd. Het doel van Facebook en YouTube is bijvoorbeeld dat jij, de gebruiker, zo lang mogelijk op het platform blijft. Hoe langer jij blijft, hoe meer zij verdienen. Ik zal in dit artikel voornamelijk Facebook als voorbeeld gebruiken, maar soortgelijke processen vinden ook plaats

bij andere sociale mediasites. Sterker nog, dergelijke algoritmes worden ook toegepast op *search engines* als Google.

Hoe doet Facebook dit?

Hoe bepaalt Facebook welke berichten jij te zien krijgt? Het algoritme van Facebook bepaalt wat er in je feed komt te staan, en zelfs in welke volgorde, aan de hand van vier stappen.² Ze verzamelt eerst alle berichten die jij zou moeten zien. Dit kunnen dus bijvoorbeeld posts zijn van de (nieuws)kanalen die je *geliked* hebt, berichten van vrienden of die genânte foto's uit je jeugd die je moeder online heeft gezet. Deze stap heet 'inventory', het letterlijk verzamelen van alle berichten. Daarna volgt de stap waarin gekeken wordt naar de zogeheten 'signals'. Dit zijn kleine informatiepunten die Facebook gebruikt om bepaalde *labels* aan posts te hangen. Het kan hierbij gaan om *labels* met betrekking tot de leeftijd waarvoor de betreffende post is bedoeld, of het een grappig filmpje of een serieus nieuwsbericht betreft, van wie het bericht afkomstig is etc. Al deze 'signals' worden in de volgende stap gebruikt om de 'predictions' te maken. Facebook combineert in deze stap de 'signals' met jouw persoonlijke account om te kijken hoe groot de kans is dat je op een bepaald bericht reageert. Het hoofddoel van de *newsfeed* van Facebook is om "meaningful interactions" te stimuleren tussen gebruikers.³ Met andere woorden: als je in het verleden op een bepaald bericht X hebt gereageerd, en er verschijnt een bericht Y met soortgelijke 'signals' als bericht X, dan zal dit bericht eerder in je *feed* getoond worden. Welke berichten dit uiteindelijk zijn en wat

¹ A. Matei, *Shock! Horror! Do you know how much time you spend on your phone?*, 21 augustus 2019, te vinden op www.theguardian.com (laatst geraadpleegd op 24 maart 2020).

² A. Mosseri, *News Feed Ranking in Three Minutes Flat*, 22 mei 2018, te vinden op www.about.fb.com (laatst geraadpleegd op 28 maart 2020).

³ A. Mosseri, *Bringing People Closer Together*, 11 januari 2018, te vinden op www.about.fb.com (laatst geraadpleegd op 28 maart 2020).

Brinkhof

Dirkzwager

legal & tax

NORD

ADVOCATEN

hun plaats in jouw *feed* is, wordt bepaald in de laatste stap: 'scoring'. Elk bericht krijgt in deze stap een bepaalde waarde toegekend, die de waarschijnlijkheid dat jij op een bericht reageert representeert. Vervolgens zet Facebook simpelweg deze berichten van hoogste naar laagste waarde in je *feed*.

Wat heeft artikel 10 EVRM hiermee te maken?

Facebook bepaalt dus in grote mate wat jij te zien krijgt op het platform. Dit zou niet erg zijn wanneer het filmpjes van katten betreft, maar tegenwoordig krijgt een aanzienlijk deel van de bevolking haar nieuws van Facebook. In Nederland bedroeg dit aantal maar liefst 31% van de bevolking in 2016!⁴ Het is daarom van belang dat we kijken naar het alom bekende artikel 10 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (hierna: EVRM). Hierin liggen twee vormen van vrijheid van meningsuiting besloten. Ten eerste, en uiteraard de meest voor de hand liggende, het recht om je eigen mening te uiten. Je moet in een democratische samenleving in beginsel kunnen zeggen wat je zelf vindt. De tweede vorm is minder voor de hand liggend, maar net zo belangrijk: het recht op vrije nieuwsvergaring. Dit betekent dat mensen het recht hebben om informatie die voor hen van belang is, te ontvangen.⁵ Hierbij hoeft niet alleen een onderscheid op basis van de inhoud van de informatie te worden gemaakt; de manier van het delen van de informatie is ook van belang.⁶

De plaats van Facebook tegenwoordig

De ontwikkeling die al langere tijd plaatsvindt, zorgt voor een steeds grotere verantwoordelijkheid die op Facebook berust. In het verleden waren wij als burgers voornamelijk aangewezen op de traditionele media voor het nieuws, maar sinds de komst van het internet is dit niet meer het geval. Voor de vrijheid van

meningsuiting is dit positief. Aangezien de drempel om een bericht op Facebook of een gelijkwaardig platform te zetten ontzettend laag is, is het media- en informatieaanbod vergroot.⁷ Hierdoor kunnen meerdere meningen tot uiting worden gebracht, waar de traditionele media geen aandacht voor heeft. Dit heeft als gevolg dat de media sterk gedemocratiseerd zijn en dus veel meer in de handen van het volk zelf liggen.⁸

Dit voordeel is echter gelijk ook het grootste nadeel voor Facebook. Door het immens grote aanbod is het immers onmogelijk om alles gelijkwaardig te presenteren. Vergelijk dit bijvoorbeeld met Google: een simpele zoekterm, zoals "EVRM", geeft al gelijk meer dan 400.000 resultaten! Het is niet meer dan logisch dat Google hier keuzes zal moeten maken. Ik zal uiteraard veel eerder geïnteresseerd zijn in de officiële tekst op 'wetten.overheid.nl' dan in een artikel van Villamedia uit 2016.⁹ Dit moet ook Facebook doen om de site bruikbaar te houden.

Deze selectie brengt echter wel gevaren met zich mee. De criteria die Facebook en vergelijkbare websites hanteren, zullen veelal gebaseerd zijn op aannames en zullen sterk gegeneraliseerd zijn. Daarbij worden populaire bronnen bovendien eerder aangehaald. Als gevolg hiervan is de kans groot dat informatie minder objectief zal worden gepresenteerd en dat de stem van zwakkere partijen minder goed naar voren zal komen.¹⁰

Filterbubbels

Door deze rangschikking ontstaan er filterbubbels. Met het algoritme dat Facebook hanteert, krijgen gebruikers alleen dat in hun *feed* te zien waar ze, op basis van eerder ge-

⁴ N. Newman, R. Fletcher, D.A.L. Levy & R.K. Nielsen, 'Digital News Report 2016', Oxford Reuters Institute 2016, p. 92.

⁵ EHRM 26 november 1991, ECLI:CE:ECHR:1991:1126JUD001358588 (*Observer and Guardian v. United Kingdom*), r.o. 59.

⁶ Zie hiervoor o.a. EHRM 1 december 2015, ECLI:CE:ECHR:2015:1201JUD004822610 (*Cengiz v. Turkey*), r.o. 56.

⁷ M.J. Vetzo, J.H. Gerards & R. Nehmelman, 'Algoritmes en Grondrechten', Den Haag Boom Juridisch 2018, p. 151.

⁸ Adviesraad Internationale Vraagstukken, 'De wil van het volk? Erosie van de democratische rechtsstaat in Europa', juni 2017, nr. 104, p. 29.

⁹ Voor de volledigheid: L. Pasveer, *Autoriteit Persoonsgegevens: nieuwe Wiv in strijd met EVRM*, 15 december 2016, te vinden op www.villamedia.nl (laatst geraadpleegd op 29 maart 2020).

¹⁰ M.J. Vetzo, J.H. Gerards & R. Nehmelman, 'Algoritmes en Grondrechten', Den Haag Boom Juridisch 2018, p. 153.

bruik, positief op reageren.¹¹ Hierdoor blijft men comfortabel in zijn eigen bubbel leven, waar men nooit geconfronteerd wordt met afwijkende meningen. Dit fenomeen staat bekend als *confirmation bias*.¹² Je *feed*, je zoekresultaten, de advertenties; alles wordt op jou persoonlijk afgestemd. Wanneer je informatie zoekt over een bepaald onderwerp, zal je vergelijkbare informatie vinden over onderwerpen waar je eerder positief op hebt gereageerd. Het is vrij lastig om een bron te vinden die jou tegenspreekt, waardoor het lijkt alsof er überhaupt helemaal geen bron is om je tegen te spreken! Dit is de reden dat we tegenwoordig achter de woorden *Flat Earth* het woordje 'society' kunnen plakken. Mensen vinden, mede dankzij Facebook, sneller andere personen die over dezelfde materie dezelfde mening hebben. Hier zullen ze immers positief op reageren met als gevolg dat Facebook door het dolle is dat ze een "meaningful interaction" heeft uitgelokt!

Nu is dit minder erg bij het laatstgenoemde voorbeeld: als mensen willen geloven dat ze op een platte schijf wonen, terwijl deze stelling al duizenden jaren geleden ontkracht werd, moeten zij dat vooral doen.¹³ Het probleem begint zich pas echt voor te doen wanneer het serieuze nieuwsberichten betreft. Gelet op het feit dat een aanzienlijk deel van de bevolking haar nieuws via onder meer Facebook krijgt, moeten we, om de vrijheid van informatievergaring ingevolge artikel 10 EVRM te waarborgen, waakzaam zijn tegen het ontstaan van dergelijke filterbubbels. Het is echter wel zo dat Facebook niet snel een directe inbreuk zal maken op dit recht in artikel 10 EVRM. Het bedrijf heeft namelijk als private partij hetzelfde recht van vrijheid van meningsuiting en hoeft daarom niet alle informatie gelijk te tonen.¹⁴ De overheid is immers degene die deze

vrijheid moet garanderen, niet private partijen zoals Facebook.¹⁵

Een directe horizontale werking van artikel 10 EVRM is daarom vrijwel geheel uitgesloten. Facebook neemt gelukkig wel gedeeltelijk zelf verantwoordelijkheid. Zoals in het tweede E-magazine al is aangekaart, treedt zij niet op tegen politieke advertenties.¹⁶ Het zou echter nog beter zijn om deze idealen ook terug te zien in haar rangschikkingsalgoritme. Als we kijken naar *Google News*, zien we dat het bijvoorbeeld al een onderscheid maakt: er is een kopje voor nieuws wat voor iedereen in jouw regio relevant is en daarnaast een kopje over hetgeen specifiek voor jou relevant is. Dit onderscheid helpt al ter bevordering van de *awareness* van het bestaan van dergelijke filterbubbels en hopelijk kijken mensen hierdoor een stuk sceptischer naar hetgeen ze lezen in dat kopje.

Conclusie

De overheid zal uiteindelijk degene moeten zijn die de vrijheid van informatievergaring garandeert. Zij heeft immers de positieve verplichting om aan alle burgers dit recht te garanderen.¹⁷ Zij kan daarom ook verplichtingen opleggen aan bedrijven als Facebook en voorschrijven hoe deze bedrijven met dergelijke nieuwsberichten moeten omgaan. Dit is echter makkelijker gezegd dan gedaan. Dergelijke verplichtingen moeten tenslotte niet onredelijk bezwarend worden voor Facebook. Bovendien zal een complete aanpassing van haar rangschikkingsalgoritme geen goedkoop klusje zijn.

We hoeven ons in de nabije toekomst echter niet al te veel zorgen te maken. Hoewel een flink percentage van de Nederlanders sociale media als bron van nieuws ge-

11 Commissariaat voor de Media, *15 jaar Media-monitor: Van mediaconcentratie naar mediagebruik*, te vinden op www.cvdm.nl (laatst geraadpleegd op 29 maart 2020).

12 M.J. Vetzo, J.H. Gerards & R. Nehmelman, 'Algoritmes en Grondrechten', Den Haag Boom Juridisch 2018, p. 155.

13 Eigenlijk moeten ze dat helemaal niet doen, maar er zijn niet genoeg woorden om te beschrijven wat ik werkelijk vind van de *Flat Earthers*.

14 M.J. Vetzo, J.H. Gerards & R. Nehmelman, 'Algorit-

mes en Grondrechten', Den Haag Boom Juridisch 2018, p. 97.
15 EHRM 16 juli 2013, ECLI:CE:ECHR:2013-0716JUD000156210 (*Remuszko v. Poland*), par. 79 e.v.

16 CBSnews, *Facebook CEO on political ads: People should "judge for themselves the character of politicians"*, 2 december 2019, te vinden op www.cbsnews.com (laatst geraadpleegd op 29 maart 2020).

17 EHRM 16 december 2008, ECLI:CE:ECHR:2008-1216JUD002388306 (*Khursid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden*), r.o. 31.

bruikt, zit bijna niemand in Nederland in een volledige filterbubbel.¹⁸ Het is zeker iets waar we waakzaam voor moeten zijn, maar voorlopig gebruikt het overgrote deel van Nederland nog gewoon haar gezond verstand.

Namens de redactiecommissie,

Bas Smits

¹⁸ Commissariaat voor de Media, *Filterbubbels in Nederland*, te vinden op www.cvdm.nl (laatst geraadpleegd op 29 maart 2020).

Brinkhof

Dirkzwager

legal & tax

NORD

ADVOCATEN